

دوتا ۲۳۱	تعلیم ۵۵
T = معلم ۱	S = معلم ۲
خدمات بنا کننده کلیسا : طلاق و ازدواج	

(T) به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " خوش آمدید . با کمک این مجموعه فرصت خواهید داشت تا در مورد زندگی عملی جامعه مسیحی یاد بگیرید . دو معلم با استفاده از کتاب مقدس خدمات بنا کننده کلیسا را تعلیم خواهند داد . عنوان تعلیم امروز این است : طلاق و ازدواج . دلایلی که خدا به طلاق اجازه می دهد را کشف خواهید کرد . واژه " زنا " را بررسی خواهیم کرد و بخصوص احتمال دگرگونی و ازدواج مجدد شخص مطلقه را ملاحظه خواهیم کرد .

(S) نکته ۱ . دلایلی که خدا به طلاق اجازه می دهد .

به دلیل گناهکار بودن و سختدلی مردم خدا به سه دلیل به طلاق اجازه می دهد . يك مسیحی ممکن است به دلیل خیانت در زناشویی و یا ابتدال در روابط زناشویی یا زناي روحانی و یا ناسازگاری روحانی طلاق بگیرد .

اول . طلاق در عهد عتیق . در تثبیه ۲۴ : ۱ نوشته شده ، " اگر مردی پس از ازدواج با زنی ، به عللی از او راضی نباشد و طلاقنامه ای نوشته به دستش دهد و او را رها سازد . " گرچه در عهد عتیق موسی به مردم اجازه می دهد که طلاق بدهند ولی با طلاق مخالف است . او فقط روش شریانه را که از قبل در اسرائیل وجود داشت تنظیم می کند . کاتبان و فریسی ها در اسرائیل همیشه بر سر دلایل احتمالی طلاق گفتگو می کردند . آنها بنای عقایدشان را بر عقاید کسانی که مدتها قبل می زیستند قرار می دادند . به دلیل بی بند و باری اخلاقی که در دوران حیات عیسی مسیح بر روی زمین وجود داشت فریسیان و کاتبان بیشتر به موضوع روش طلاق می پرداختند تا فرمان خدا در باره ازدواج . بحث آنها این بود که وقتی شخصی زنش را طلاق می دهد و او را بیرون می کند حد اقل باید به او طلاق نامه ای بدهد . آنها فکر می کردند که تکه ای کاغذ مانند مدرک قانونی طلاق ، مشکل پیمان ازدواج را در نظر خدا حل می کند . آنها بسیار در اشتباه بودند .

(T) عهد عتیق در صورت یافتن " چیزی ناشایسته " در ازدواج به شریک زناشویی اجازه طلاق می دهد . دو مدرسه اصلی یهودیان عقاید مختلفی در مورد معنی این کلمات یعنی " چیزی ناشایسته " داشتند . بر طبق مدرسه شمایی (Shammai) معنی " چیزی ناشایسته " فقط نداشتن پرده بکارت و زنا بود . نداشتن پرده بکارت به معنی از دست دادن بکارت قبل از ازدواج است و زنا ، داشتن نزدیکی جنسی با شریک زندگی فرد دیگر بود . بر طبق مدرسه هیللی (Hili) مفهوم " چیزی ناشایسته " به معنی هر چیزی بود که شوهر از وجود آن ناراضی بود . آنها اجازه داشتند که با غیر موجه ترین دلایل همسرانشان را طلاق بدهند . برای مثال شوهر می توانست همسرش را اگر تصادفاً به او غذایی می داد که کمی سوخته بود طرد کند ، می توانست او را طلاق دهد یا اگر در خانه طوری با صدای بلند صحبت کند که همسایه صدای او را بشنود ، و مانند اینها . اما معنی واقعی " چیزهای ناشایسته " ، " خبر برهنگی " یا نمونه رفتار جنسی ناخوشایند و ناشایسته یا " نداشتن بکارت یا شهوترانی یا هرزگی " است . واضح است که عهد عتیق در این قسمت همان چیزی را تعلیم می دهد که عیسی مسیح در عهد جدید تعلیم می دهد . این عبارت مربوط به " رفتاری ناشایسته یا غیر قانونی در ارتباط با برهنگی " است .

در ملاکی ۲ : ۱۶ خدا توضیح می دهد که در ارتباط با روابط زناشویی از " خشونت " متنفر است . خشونت رفتار ناشایسته دیگری در ارتباط با ازدواج است .

پس عهد عتیق به علت " زنا " یا هر " نوع رفتار ناشایسته جنسی " و یا " خشونت " در چارچوب روابط زناشویی به طلاق اجازه می دهد .

(S) **دوم . طلاق در عهد جدید .** در حالیکه کاتبان و فریسیان بر استثنائات تاکید می کردند ، عیسی مسیح تاکیدش بر قانون اصلی بود . او فرمان خدا در باره ازدواج را تکرار نمود یعنی خدا به انسان فرمان داد که پدر و مادرش را ترک کند و با همسر خود بپیوندد و آن دو با هم يك تن شوند (پیدایش ۲ : ۲۴) . این فقط توصیفی تاریخی نیست از آنچه بین زن و مرد بر روی زمین اتفاق می افتد بلکه فرمانی الهی است ، فرمان مقتدرانه خدا برای همیشه و برای تمام فرهنگها . پس در متی ۱۹ : ۵ - ۶ عیسی بوضوح تعلیم می دهد که در زمان خلقت ، خدا به طلاق اجازه نداد . عیسی فرمان می دهد که ، " مرد از پدر و مادر خود جدا شود و برای همیشه به زن خود بپیوندد و با او یکی شود به طوری که آن دونفر دیگر دو تن نیستند بلکه يك تن . هیچ انسانی حق ندارد آن دو را که خدا به هم پیوسته است جدا کند . " ازدواج ، پیوند يك زن و مرد توسط خدا و در سرتاسر زندگی است . اگر هر يك از این شریکان ازدواج و یا شخصی خارج از این زناشویی در این پیوند زناشویی دخالت و یا آن را بشکند از خدا نا اطاعتی کرده و نسبت به طرف بی گناه آن ازدواج ، گناه بسیار بزرگی انجام داده است . چنین شخصی " زنا کار " نامیده شده و بر طبق اول قرنیتیان ۵ : ۹ - ۱۰ زنا کاری که توبه کار نیست ، وارث ملکوت نخواهد شد .

عیسی نیز به يك مسیحی اجازه طلاق می دهد اما فقط در زمان 'خیانت در زناشویی' . در متی ۵ : ۳۱ - ۳۲ او تعلیم می دهد ، " گفته شده است : اگر کسی می خواهد از دست زنش خلاص شود کافی است طلاق نامه ای بنویسد و به او بدهد اما من می گویم هر که زن خود را بدون اینکه خیانتی از او دیده باشد طلاق دهد و آن زن دوباره شوهر کند آن مرد مقصر است زیرا باعث شده زنش زنا کند و مردی نیز که با این زن ازدواج کرده زنا کار است . " این متن موجود در متی ۵ : ۳۲ اغلب موجب سوء تفاهم می شود و نیاز دارد که با دقت بیشتری ترجمه شود .

(T) **سوم . معنی "خیانت زناشویی"** . واژه اصلی که برای "خیانت زناشویی" استفاده شده ، "پورنیا" (Porneia) است . این واژه دو نوع گناه را شرح می دهد : فاحشه گری جسمی یا زنا و فاحشه گری یا زناى روحانى . در وهله نخست خیانت زناشویی به معنی زناى جسمی است . و این به معنی هر نوع فساد جنسی است و همه نوع فساد جنسی ، بخصوص ارتکاب زنا ، و عمل نزدیکی جنسی قبل از ازدواج را شامل می شود . همچنین هر نوع رابطه مخفی غیر قانونی با جنس مخالف ، بخصوص زنا و عمل نزدیکی جنسی بعد از ازدواج با شخص دیگری به غیر از شریک ازدواج است . به طور خلاصه کتاب مقدس نزدیکی جنسی را به غیر از شریک ازدواج (همسر) منع می کند . عبرانیان ۱۳ : ۴ می گوید ، "به ازدواج خود و به عهد و پیمانی که بسته اید وفادار باشید و پیوند زناشویی تان را از آلودگی دور نگاه دارید زیرا خدا افراد فاسد و زناکار را حتما مجازات خواهد کرد" .

(S) **در وهله دوم خیانت زناشویی به معنی زناى روحانى است** . یعنی ارتداد نسبت به خدا و زنا نسبت به خدا . شامل شرکت در پرستش خدایی است که خدای کتاب مقدس نمی باشد . منجمله مذاهب مخفی که همیشه همراه با افراط در تعالیم غلط و افراط در خشونت است .

(T) **نتیجه** . بر اساس این مفهوم "خیانت زناشویی" ، عیسی مسیح به يك مسیحی وقتی اجازه طلاق می دهد که گناه شریک زندگی او ، عمل جنسی قبل از ازدواج باشد . او به مسیحی وقتی اجازه طلاق می دهد که گناه شریک زندگی عمل جنسی بعد از ازدواج با هر کس دیگری به غیر از شریک زندگی او باشد . متی فقط از شوهر سخن می گوید که اجازه دارد زن خطا کار خود را طلاق دهد چون او در وهله نخست ، نامه اش را برای یهودیان نوشت که بین آنها ترك کردن همسر توسط شوهر عملی رایج بود . اما مرقس (۱۰ : ۱۱ - ۱۲) که به امتهای می نویسد سخن از زنی می کند که اجازه دارد از شوهر گناهکارش طلاق بگیرد . پس هر آنچه متی در مورد مرد تعلیم می دهد به طور مساوی در مورد زنان نیز صدق می کند .

(S) **چهارم . مفهوم عبارت "زیرا باعث شده زنش زنا کند"** . واژه اصلی که در متی ۵ : ۳۲ بدین صورت ترجمه شده "باعث می شود که زانی شود" ، به صورت مجهول نوشته شده است . و باید اینطور ترجمه شود که "او باعث می شود که زنش به زنا تن دهد" یا "او را در معرض زنا قرار می دهد" . اگر برای مثال همسرش مرتکب خیانت در زندگی زناشویی نشده و بی گناه است وقتی شوهرش او را طلاق دهد در واقع شوهرش مقصر محسوب می شود . شریک زناشویی بی گناه ، در معرض شرایط بسیار سخت قرار می گیرد و رنج می کشد . شریک زندگی بی گناه در طلاق ، نسبت به ارتکاب زنا مقصر نیست بلکه او از اشتباه دیگری رنج می کشد . شخص بی گناه ، زانی نمی شود اما به دلیل گناه زناشویی شخص مجرم ، رنج می کشد . البته چون ترك شده است ، احساس تنهایی می کند و بیشتر در معرض موقعیتی قرار می گیرد که مرتکب زنا نیز بشود . آنکس که زن بی گناه خود را طلاق دهد ، مسئولیت مستقیم متوجه خود او خواهد بود اگر زن او به دلیل بی سرپرستی در معرض این وسوسه قرار گیرد که دوباره با شخصی دیگر ازدواج کند . و عیسی تاکید می کند که او از گناه زنا که خطای شوهرش او را در معرض آن قرار داده رنج می کشد .

(T) **پنجم . مفهوم این کلمات "مردی نیز که با این زن ازدواج کند ، زنا کار است"** . وقتی عیسی می گوید ، "مردی که نیز با این زن ازدواج می کند زنا کار است" منظورش این نیست که آن زن هرگز نمی تواند ازدواج کند . اگر معنی این قسمت این بود ، پس عیسی فردی بیگناه را به دلیل خطای شخصی دیگر تنبیه می کند . زمانیکه شوهر خطا کار ، همسر بی گناهش را طلاق می دهد ، سایر مردان بایستی به او فرصت کافی برای اصلاح اشتباهش و آشتی با طرف دیگر را به او بدهند . مرد دیگری ممکن است در ازدواج با شخص بی گناه یعنی آن زن بی سرپرست عجله کند و اگر چنین کند او موجب زناى آن شخص شده است . متی ۵ : ۳۲ به معنی این است که مرد دیگر نباید در ازدواج با او عجله کند و نباید او را در معرض وسوسه ازدواج با شخص دیگر قرار دهد . دلیل این است که شخص مقصر که او را طلاق داده باید وقت و فرصت داشته باشد تا گناه زناى خود را جبران کرده و به سوی او باز گردد .

پس عیسی با این لگام گسیختگی اخلاقی روزگار ما مقابله می کند . او طلاق را مانع می شود ، تفسیر اشتباه روحانیون مذهبی یهود از شریعت عهد عتیق را رد می کند و مفهوم واقعی شریعت را دوباره تأیید می کند (متی ۵ : ۱۷ - ۱۸) ، نقش شخص مجرم را محکوم و از شخص بی گناه دفاع می کند و همه جا از تقدس و پاکی پیوند ازدواج همانطور که توسط خدا مقرر شده

حمایت می کند . تا آنجائیکه اسناد نشان می دهند ” خیانت زناشویی “ تنها دلیل معتبری است که عیسی به مرد یا زن بی گناه ، اجازه طلاق از همسرش را می دهد که این شامل زنا جسمی ، زنا روحانی و خشونت است .

(S) ششم . يك مسیحی به دلیل ناسازگاری روحانی می تواند طلاق بگیرد .

يك از دواج مختلط از لحاظ اعتقادی که در آن شوهر و همسر موافقت که با یکدیگر زندگی کنند نباید منجر به طلاق شود . باید بر این تاکید کرد که کتاب مقدس اجازه نمی دهد که يك مسیحی با يك بی ایمان ازدواج کند . اما بعضی مردم زمانی از دواج کرده اند که هنوز غیر مسیحی بوده اند و بعد یکی از آنها مسیحی شده است . در اول قرن نهم : ۷ - ۱۲ - ۱۴ پولس رسول در چنین موردی از ، ازدواج و طلاق سخن میگوید . اگر شخصی بی ایمان مشتاق زندگی با ایماندار است پس شخص ایماندار نباید از بی ایمان طلاق بگیرد .

(T) دو . يك از دواج مختلط از نظر اعتقادی که در آن زن و مرد با یکدیگر توافق ندارند میتواند منجر به طلاق شود . به

هر صورت اگر بی ایمان مشتاق زندگی با ایماندار نیست پس ایماندار هم باید اجازه بدهد او طلاق بگیرد . اول قرن نهم : ۷ - ۱۵ - ۱۶ تعلیم می دهد که اگر شوهر یا زن غیر مسیحی مایل باشد از همسر خود جدا شود اشکالی ندارد . در این مورد زن یا شوهر مسیحی نباید اصرار به ادامه ازدواج کند زیرا خدا ما ایمانداران را به زندگی در آرامش و صفا دعوت کرده است . بصورت تحت اللفظی چنین نوشته شده است . ” اگر بی ایمان از او جدا شد و یا طلاق گرفت به او اجازه طلاق یا جدا شدن را بدهید . برادر یا خواهر ایماندار نباید در چنین مواردی مانند يك برده متعهد باقی بماند . ” شخص بی ایمان کاملاً مسئول طلاق است و نه ایماندار . شخص ایماندار مجبور نیست که از جدایی یا طلاق بی ایمان خود داری کند .

دلیل اینکه چرا ایماندار به بی ایمان اجازه طلاق بدهد این است که خدا ایماندار را دعوت کرده تا در آرامش زندگی کند . مفهوم این آرامش در اینجا این است که بدون جنگ و دعوای خانوادگی ، زندگی کند . آرامش نتیجه نجات است (۱ : ۲) و شامل سلامتی درونی و یا احیای ارتباط با خدا و مردم است . اگر این آرامش نجات ، سلامتی درونی و روابط احیاء شده ایماندار توسط ازدواج با يك بی ایمان ، مختل و یا تهدید شود پس به طلاق اجازه داده می شود . از طرف دیگر به ایماندار هم باید اجازه طلاق داده شود . از يك طرف ایماندار اجازه ندارد طلاق بگیرد و از طرف دیگر نباید مانع طلاق شود . در مورد يك بی ایمان که نمی خواهد طلاق بگیرد اما به بد رفتاری با ایماندار یا فرزندان او ادامه می دهد ، مسئولان دولت یا رهبران کلیسا باید تصمیم بگیرند که پیمان زناشویی را فسخ کنند و در نتیجه ایماندار هم نباید در این صورت از طلاق اجتناب کند .

(S) نکته ۲ . اصلاح بعد از زنا یا طلاق .

گر چه زنا و طلاق گناهی بزرگ است ولی انجیل قدرت دارد تا زندگی کسانی را تغییر دهد که مرتکب زنا شده اند و یا در طلاق مقصر می باشند . هر کس که صادقانه توبه کند و زندگیش را تغییر دهد بخشش و اصلاح را دریافت می کند . خدا نسبت به شخص گناهکار رحیم است . او بخشیده خواهد شد . خدا بطور اساسی زندگی از هم گسیخته را با تغییر و تقدیس مبدل می سازد . يك . نمونه عیسی مسیح در نجات کسانی که در زنا زندگی می کردند . در یوحنا ۴ : ۱۶ - ۱۹ عیسی زن سامری را که در زنا زندگی می کرد محکوم نمی کند ، بلکه خود را به عنوان نجات دهنده بر او آشکار کرد و زندگی او کاملاً تغییر یافت . در یوحنا ۸ : ۱ - ۱۱ عیسی شخص گرفتار زنا را محکوم نمی کند بلکه به او هشدار می دهد که زندگی گناه آلود را ترك کند .

(T) دو . انجیل عیسی مسیح قدرت دارد که زانیان را تبدیل کند . در اول قرن نهم : ۵ - ۹ - ۱۳ می خوانیم که چقدر مردم

قرن نهم فاسد و منحرف بودند و در اول قرن نهم : ۶ - ۹ - ۱۱ در مورد دآوری خدا بر هر نوع فساد جنسی می خوانیم که می گوید ، ” خود را فریب ندهید . شهوت رانان ، بت پرستان و زانیان و آنانی که به دنبال زنان و مردان بدکاره می افتند و همینطور دزدان ، طمع کاران ، مشروب خواران در دنیای جدیدی که خدا سلطنت می کند جایی نخواهد داشت . ” اما پولس رسول می گوید کسانی که مانند این زندگی کنند می توانند نجات یافته و کاملاً تغییر کنند . او می نویسد ، ” بعضی از شما در گذشته چنین زندگی گناه آلودی داشتید اما اکنون از گناهان شسته شده و وقف خدا و مورد پسند او شده اید و این در اثر کار خداوند ما عیسی و قدرت روح القدس میسر شده است . ” پس گر چه پیران کلیسا باید زنا و طلاق را در میان مسیحیان تادیب کنند ، اما باید این را هدف خود قرار بدهند که زندگی چنین اشخاص گناهکاری عوض شود . تمام کسانی که گناه کرده اند ، تمام کسانی که نیاز به رحمت و فیض خدا برای نجات و تغییر یافتن دارند ، همچنین کسانی که مرتکب زنا یا طلاق عمدی شده اند می توانند از خدا رحمت یافته ، بخشیده شوند و از خدا فیض یافته و تغییر کنند .

(S) نکته ۳ . ازدواج مجدد بعد از طلاق .

ازدواج مجدد بعد از طلاق مسئله ای است که در میان مسیحیان نظریات متفاوتی در مورد آن وجود دارد . رهبران واقعی مسیحی در مورد قسمتهای کلیدی کتاب مقدس تفسیر مختلف دارند . اما تمام مسیحیان باید حقایق مربوطه در کتاب مقدس را در نظر داشته باشند و پیران کلیسا باید حکم نهایی را بدهند . کتاب مقدس در مورد ازدواج مجدد بعد از طلاق دو اصل مهم زیر را تعلیم می دهد :

يك . شريك مجرم طلاق بايد با شريك قبلي از دواج خود مصالحه كند و يا مجرد بماند . در مرقس ۱۰ : ۱۱ - ۱۲ عیسی می گوید ، ” اگر مردی همسرش را طلاق دهد و با زن دیگری از دواج کند نسبت به همسرش زنا کرده است همچنین اگر زنی از شوهرش جدا شود و با مرد دیگری از دواج کند او نیز زنا کرده است . “ عیسی در اینجا از ازدواج مجدد شريك مقصر طلاق صحبت می کند زمانیکه مقصر طلاق ، مجدداً از دواج کند ، مرتکب زنا شده است . زنا در کتاب مقدس گناهی جدی است . در اول قرنیتیان ۷ : ۱۰ - ۱۱ پولس رسول فرمان مقتدرانه عیسی در ارتباط با طلاق و ازدواج را تعلیم می دهد . او از دو شخص صحبت می کند که هر دو مسیحی اند . پولس رسول در اینجا سخنانی را که عیسی در اناجیل تعلیم داده است به کار می گیرد تا مانع این نتیجه گیری مسیحیان قرنیتس شود که مانندن با یکدیگر در پیمان زناشویی ” خوب “ است اما فرمان ضروری خدا نیست . درست مانند ازدواج کردن یا مجرد ماندن را در شرایط خاص توصیه می کند اما عیسی دستور می دهد که مسیحیان متأهل در کنار هم بمانند . ازدواج کردن و یا مجرد ماندن را در شرایط خاص توصیه می کند اما عیسی دستور می دهد که مسیحیان متأهل در کنار هم بمانند . در حالیکه عیسی در انجیل متی به شرایط یهودیان اشاره می کند که اغلب از زنانشان طلاق می گرفتند ، پولس در نامه خود به قرنیتیان به شرایط قرنیتیان اشاره می کند که زنان آزاد و اغلب از شوهرانشان طلاق گرفته ، بودند . اما در هر دو مورد تضاد آنها کاملاً صدق می کند .

بعد از يك طلاق غیر قانونی ، ازدواج اول از نظر خدا فسخ شده ، نمی باشد و شريك مقصر باید قدمهایی را برای آشتی با شريك بی گناه بر دارد . اگر به دلیل ازدواج مجدد شريك بی گناه در طلاق ، اصلاح طلاق امکان پذیر نیست ، شريك مقصر محکوم است که مجرد بماند .

(T) دو . شريك بی گناه در طلاق مجبور نیست که مجرد بماند . در اول قرنیتیان ۷ : ۳۹ پولس رسول تعلیم می دهد ، ” زن تا زمانی که شوهرش زنده است قسمتی از وجود اوست . ولی اگر شوهرش فوت کند ، می تواند دوباره ازدواج نماید ، اما فقط با يك مسیحی . ولی به نظر من اگر از دواج نکند خوشحالتتر خواهد بود و من فکر می کنم که آنچه می گویم از جانب روح خداست . “ در اینجا واژه ” بسته “ در ترجمه قدیم به معنی ” دانه در قید قانون و موظف ماندن نسبت به شريك از دواج است ” . مرگ شريك زناشویی پیوند ازدواج را فسخ کرده و او آزاد است تا دوباره ازدواج کند . آیه ۳۹ به شرح آیه ۱۵ کمک می کند . در اول قرنیتیان ۷ : ۱۵ پولس رسول تعلیم می دهد ، ” اما اگر شوهر یا زن غیر مسیحی مایل باشد از همسر خود جدا شود اشکالی ندارد . در این مورد زن یا شوهر مسیحی نباید اصرار کند که همسرش با او بماند زیرا خدا می خواهد که ما ایمانداران در آرامش و صفا زندگی کنیم . “ واژه ” مقید نیست “ در ترجمه قدیم به صورت تحت الفظی به این معنی است که او نباید مانند يك برده مقید به زندگی زناشویی با يك بی ایمان باشد . این بدین معنی است که او مانند يك برده مقید نباشد که همیشه منتظر ایمان آوردن او و یا آشتی کردن او بماند . و به این معنی است که همیشه در این قید نباشد که برای بقیه زندگی ، مجرد بماند . طلاق از جانب شخص بی ایمان ، پیمان زناشویی را از نظر خدا فسخ می کند و ایماندار آزاد است تا دوباره ازدواج کند . تعهد رابطه زناشویی در چنین مواردی دیگر از نظر خدا ادامه ندارد . ایماندار کاملاً از قید ازدواج قبلی آزاد است . این بدان معنی نیز هست که ایماندار کاملاً آزاد است تا دوباره ازدواج کند . ممکن است آن ایماندار دارای عطای پرهیزگاری نباشد و ممکن است در شهوت بسوزد در نتیجه اگر او دوباره ازدواج نکند ، ممکن است به دلیل کمبود پرهیزگاری وسوسه شود . بر طبق اول قرنیتیان ۷ : ۱ - ۹ در چنین شرایطی بهتر است که ایماندار دوباره ازدواج کند .

(S) تکلیف برای هفته آینده

- اول . به نو ایمانان در مورد آنچه کتاب مقدس در مورد طلاق و ازدواج مجدد می گوید تعلیم دهید .
- دوم . کتابهای دستور عمل ” بروید و کلیسای مسیح را بنا کنید ” را ملاحظه کرده و به آدرس اینترنتی www.dota.net مراجعه کنید . این آدرس را به حروف تکرار میکنم ....
- سوم . هر شنبه تا چهارشنبه به برنامه ” دوره شاگردسازی از رادیو ” گوش کنید .